

**TÜRKÇE EĞİTİMİ BÖLÜMLERİNE KABUL KOŞULLARININ
AVRUPA BİRLİĞİNİN ÖNDE GELEN ÜLKELERİNDEKİ ANA DİLİ
ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME PROGRAMLARI İLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

**A COMPARISON OF ENTRY REQUIREMENTS FOR TURKISH
EDUCATION DEPARTMENTS WITH NATIVE LANGUAGE
TEACHER TRAINING PROGRAMMES IN LEADING EUROPEAN
UNION COUNTRIES**

Celal Can ÇAKMAKCI*

Özet:

Diğer derslerdeki başarının anahtarı olarak görülen Türkçe, dil becerilerinin gündelik yaşamın en önemli unsurlarından birisi olarak kabul edilmesi nedeniyle her eğitim aşaması için büyük önem taşır. Sözü edilen önemden ötürü bu dersi verecek olan öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinin büyük bir hassasiyet ile planlanmış olması gerekir. Türkçe öğretmenlerinin donanımlı biçimde yetiştirilebilmeleri için bölüm müfredatları kadar önemli olan bir unsur da kabul edilecek öğrencilerin niteliğidir.

Türkiye, eğitim de dâhil olmak üzere çeşitli alanlarda Avrupa Birliği standartlarını yakalamayı hedeflemektedir. Buna bağlı olarak, ülkemizde gerçekleştirilmesi düşünülen öğretmen yetiştirme ile ilgili düzenlemeler konusunda yetkililere ve uzmanlara fikir verebilecek bulguların bir kısmı, Birliğin önde gelen ülkelerinden elde edilebilir.

Araştırma niteliksel veri toplamaya yönelik olup; karşılaştırmalarda yararlanılan sistemler arasındaki ilişkileri saptamaya dayalı olan «tarama modeli» kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında yaygın biçimde kullanılan; eğitim sistemlerindeki farklılıkların ve benzerliklerin saptanmaya çalışıldığı yatay yaklaşım benimsenmiştir. Verilerin analizi aşamasında ise, “nitel araştırmalarda bir ya da birden çok araştırmacının ülkeleri araştırıp bilgiler toplaması ve sonrasında bu bilgileri analiz etmesi” olarak tanımlanan safari yönteminden istifade edilmiştir.

Araştırma sonucunda Almanya, Fransa ve İngiltere’de ana dili öğretmeni adaylarının ilgili yükseköğretim programlarına başvurduklarında, gerekli görülen kabul koşullarının ülkemizdekinden daha çeşitli olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de ise Türkçe eğitimi bölümlerine öğrenci kabulünde YGS ve LYS sonuçları tek kriter olarak kabul edilmekte; bu yüzden öğretmen adaylarının niteliğiyle ilgili sorunlar yaşanabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi Bölümleri, Karşılaştırmalı Eğitim, Kabul Koşulları, Türkiye, Avrupa Birliği.

---

* Okt. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi Devrek Meslek Yüksekokulu – Zonguldak
celalcankmakci@hotmail.com

Abstract:

Turkish, that is seen as the key of success at the other lessons, has great importance for every stage of education. Due to the importance that is mentioned, it is essential that pre-service education of Turkish teachers has to be planned with great precision. To train equipped Turkish teachers, quality of students which are enrolled, is important as much as program curriculums.

Turkey aims to reach the standards of European Union in various fields that includes education. Accordingly, some of the findings that can give opinion to authorities and experts about regulations of teacher training which are thought to be realized in our country, can be obtained from leading countries of European Union.

This study focuses on collecting qualitative data. Additionally, this study is carried out using “screening model” which is predicated on determining the relations between systems that are used in comparisons. Besides, the horizontal approach is used in which the similarities and the distinctness of the education systems are simultaneously determined. In the analysis phase of the data, the safari method is used which is described as “collecting and evaluating data after one or more researchers investigate the countries in qualitative researches”.

Consequently, it is determined that the native language teacher candidates in Germany, France and England are expected to meet various requirements when they apply the relevant higher education programs compared to our country. Whereas, in Turkey, YGS and LYS results are the only criteria for matriculation in Turkish education departments; thus, qualification problems about the teacher candidates can be encountered.

Key words: Turkish Education Departments, Comparative Education, Admission Requirements, Turkey, European Union.

GİRİŞ

Öğretmen nitelikleri, “eğitim kalitesi” kavramını etkileyen unsurların en önemlilerinden birisi olarak kabul edilir. Buna bağlı olarak uzun yıllardan bu yana, öğretmenlerin nasıl bir hizmet öncesi eğitim vasıtasıyla meslek yaşantılarına hazır hâle getirilebileceği uzmanlarca tartışılmaktadır. İçerisinde bulunduğumuz 21. yüzyılda toplumların eğitim alanındaki ihtiyaçları her gün artmakta ve farklılaşmaktadır. Bu durum, öğretmen yetiştirme ile ilgili gerçekleştirecek olan düzenlemelerin süreklilik arz etmesini gerekli kılar.

Ana dili dersi, dünya üzerindeki hemen her ülkede eğitim müfredatının temel dersleri arasında yer alır. Söz konusu dersin, öğrencilerin düşünce yapısı, iletişim becerileri ve yorum gücü gibi çok çeşitli unsurları geliştirmesi, onu diğer derslerde elde edilmesi beklenen başarının anahtarı durumuna getirmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak, pek çok ülkede ana dili dersleri, ilk ve ortaöğretim aşamalarında yüksek kredi değeri taşır ve bu

dersin konularına yönelik testler merkezi nitelikteki sınavlarda yüksek katsayı ile yer alır. Dolayısıyla bu düzeyde öneme sahip bir dersi verme sorumluluğunu üstlenecek olan öğretmenleri yetiştirecek programların, hassasiyetle ve çağın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yapılandırılmaları gerekir. Ülkeler, gerek ana dili gerekse diğer branşlar için bir zorunluluk olan söz konusu yapılandırmayı gerçekleştirebilmek için, eğitim konusunda ileri düzeyde kabul edilen ülkelerdeki sistemlerden de istifade edebilirler (Demir ve Çakmakçı, 2017, s. 3). Türkiye'nin 1959 yılından bu yana üye olmak için girişimlerde bulunduğu Avrupa Birliği'ne mensup durumda olan bazı ülkeler, tüm dünyada eğitim konusunda "model" olarak kabul edilmektedirler. Buna bağlı olarak ülkemizde ana dili öğretmenlerinin eğitimi konusundaki düzenlemelerde uzmanlara fikir verebilecek bilgilerin bazıları, Avrupa Birliği'nin önde gelen ülkelerini kapsam dâhiline alan karşılaştırmalı eğitim çalışmaları vasıtasıyla elde edilebilir.

Bu araştırmanın amacı, karşılaştırmalı bir analiz çalışması gerçekleştirerek; Avrupa Birliği'ne üye olan ülkelerden Almanya, Fransa, İngiltere'de ana dili öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına kabul şartlarının Türkçe eğitimi bölümleri için gerekli görülenler ile karşılaştırılması ve ülkemizde ilgili konuda yapılacak düzenlemeler için somut öneriler getirilmesidir.

Araştırmanın alt amaçları olarak, şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Almanya'da ana dili öğretmeni yetiştiren programlara öğrenci kabulünde gerekli görülen şartlar nelerdir?
- Fransa'da ana dili öğretmeni yetiştiren programlara öğrenci kabulünde gerekli görülen şartlar nelerdir?
- İngiltere'de ana dili öğretmeni yetiştiren programlara öğrenci kabulünde gerekli görülen şartlar nelerdir?
- Türkiye'de ana dili öğretmeni yetiştiren programlara öğrenci kabulünde gerekli görülen şartlar nelerdir?

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada 2015-2016 akademik yılına ait veriler ışığında ana dili öğretmeni yetiştiren programlara kabul koşulları ele alınacak, buradan hareketle karşılaştırmalar yapılacaktır. Karşılaştırmaların akabinde ise, Türkçe eğitimi bölümlerine öğrenci kabulü konusunda bazı somut öneriler getirilecektir.

Araştırmanın çalışma alanına, yabancı ülkeler olarak Avrupa Birliği'nin en fazla nüfusa sahip üç ülkesi olan Almanya, Fransa ve İngiltere

dâhil edilmiştir[†]. Buna bağlı olarak ülkelerin Birlik içerisindeki temsil oranı da diğer üyelerden fazladır. Ayrıca Almanca, Fransızca ve İngilizce, Birliğin en çok kullanılan dilleri durumundadır[‡]. Yine sözü edilen ülkelerin çalışma alanına dâhil edilmesinin diğer bir sebebi ise PISA değerlendirmelerinde genel puan[§] ve okuma becerileri^{**} alanında OECD ve Avrupa Birliği ortalamalarının üstünde yer alan üyeler durumunda olmalarıdır.

Fransa hariç, sözü geçen ülkelerdeki eğitim yapılanmasının merkezîlikten uzak olması ve üniversitelerin özerk durumda bulunması nedeniyle, kabul koşullarının yükseköğretim kurumları arasında farklılık gösterebileceği unutulmamalıdır. Araştırmacı tarafından bizzat ziyaret edilerek veri toplanılan üniversiteler şunlardır:

- Almanya: Ludwig Maximillians Üniversitesi
- Fransa: Strasbourg Üniversitesi
- İngiltere: Manchester Üniversitesi
- Türkiye: Gazi Üniversitesi

İncelemeye alınan yurt dışındaki bölümlerin bulunduğu üniversiteler belirlenirken, araştırmacının veri toplama imkânlarının yanı sıra; Çin'in Şangay Jiao Tong Üniversitesi tarafından her yıl düzenli olarak yayınlanan dünyanın en iyi üniversitelerine dair listenin 2012 yılı verilerine göre kurumun ülkesindeki ve dünyadaki kalite sıralamasıdır. İlgili kaynağa göre (Shangairanking, 2012), dünyanın tüm üniversiteleri arasında Strasbourg Üniversitesi 146; Ludwig Maximilian Üniversitesi 60 ve Manchester Üniversitesi 40. sırada yer almaktadır. Yine aynı listede sunulan verilere göre, söz konusu üniversiteler ülkelerinde de en iyi yükseköğretim kurumları arasında gösterilmektedir. Avrupa'daki ülkelere kıyasla çok daha merkezî bir yükseköğretim yapısına sahip olan Türkiye'den ise Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi bünyesinde faaliyet gösteren Türkçe Eğitimi Bölümü araştırma kapsamında ele alınmıştır. Bu akademik birimin seçilmesinin nedeni ise Gazi Üniversitesinin öğretmen eğitimi konusunda ülkedeki en önemli kurumlardan bir tanesi olmasıdır.

Araştırma niteliksel veri toplamaya yönelik olup; karşılaştırmalarda yararlanılan sistemler arasındaki ilişkileri saptamaya dayalı olan «tarama

[†] Almanya (%16.6), Fransa (%13) ve Birleşik Krallık (%12.3) Avrupa Birliği nüfusunun %41.9'unu oluşturmaktadırlar.

[‡] Almanca'nın anadili olarak kullanımı %18, toplam kullanımı %32; Fransızca'nın anadili olarak kullanımı %13, toplam kullanımı %26; İngilizce'nin anadili olarak kullanımı %13, toplam kullanım %51dir. (European Commission, 2006)

[§] PISA 2015'in genel puan sıralamasına göre Avrupa Birliği ülkeleri arasında Birleşik Krallık dördüncü, Almanya beşinci ve Fransa onikinci sırada yer almıştır. Her üç ülkenin puanı da Avrupa Birliği ortalamasının üstündedir.

^{**} PISA 2015'in okuma becerileri alanında Avrupa Birliği ülkeleri arasında Almanya dördüncü, Fransa onuncu, Birleşik Krallık ise onikinci sırada yer almaktadır. Her üç ülke de okuma becerileri bakımından Avrupa Birliği ortalamasının üzerindedir.

modeli» kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Karasar'a göre (2012, s. 77) "tarama modeli" kavramı, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır.

Araştırmada, karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında yaygın biçimde kullanılan; eğitim sistemlerindeki farklılıkların ve benzerliklerin saptanmaya çalışıldığı yatay yaklaşım benimsenmiştir. Verilerin analizi aşamasında ise, "nitel araştırmalarda bir ya da birden çok araştırmacının ülkeleri araştırıp bilgiler toplaması ve sonrasında bu bilgileri analiz etmesi" olarak tanımlanan safari yönteminden istifade edilmiştir.

2. BULGULAR

2.1. Almanya'da Ana Dili Öğretmeni Yetiştiren Programlara Kabul Şartları

Almanya genelinde branş öğretmenleri, görev alacakları okul türlerine göre farklı programlarda hizmet öncesi eğitimlerini tamamlarlar. Bu sebepten ötürü Almanya'da ana dili öğretmeni yeterliliği elde etmiş bir kişi, hangi okul türü için geçerli olan bir diploma almışsa, o okullarda ortaöğretim birinci ve ikinci kademedeki ders verebilir. Sözü edilen okulların nitelik bakımından en üst düzeyde kabul edilenleri "gymnasium" olarak adlandırılanlardır. Bu araştırmada Ludwig Maximillians Üniversitesi'nde (LMU) gymnasiumlar için Almanca öğretmenliği yeterliliği elde etmek isteyen bir adayın hangi kabul şartlarını sağlaması gerektiğinden söz edilecektir.

Almanya'da eğitim sistemi yapısının merkezîyetçilikten uzak olması nedeniyle, hemen her aşamadaki eğitim kurumları için yerel idareler arasında önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Sözü edilen farklılığa rağmen ülkedeki üniversitelerin büyük çoğunluğunda gymnasiumlar için Almanca öğretmenliği eğitimi 9 dönemlik bir süreci kapsar. LMU'da Almanca öğretmeni adaylarına alan, eğitim bilimleri ve öğretmenlik uygulaması dersleri modüllere ayrılmış biçimde eş zamanlı olarak verilir. Ancak ülkedeki bazı üniversitelerde lisans ve yüksek lisans eğitimlerinden oluşan basamaklı bir yapı da kullanılmaktadır. Öğretmen adaylarının iki farklı branşta uzmanlaşma zorunluluğu ise ülke genelindeki tüm öğretmen yetiştiren kurumlarda karşılaşılan ortak bir durumdur.

LMU'da gymnasium Almanca öğretmenliği eğitimi Dil ve Edebiyat Fakültesi bünyesinde hizmet veren Germanistik Departmanında verilir. Öğrenciler söz konusu departmanda kurulmuş olan "Gymnasium için Almanca" isimli bölüme kayıt yaptırma zorundadırlar.

Bölüme kayıt yaptırabilmek için öncelikli şart diğer yükseköğretim programlarında olduğu gibi "abitur" olarak adlandırılan lise diplomasına sahip olmaktır. Abitur sınavlarından elde edilen not 1,0 ile 6,0 arasında

değişiklik gösteren bir skala ile verilir. 4,0 ve üzerindeki değerlerde bir not, sertifika almak için yetersizdir. Dolayısıyla bu notları alan öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına başvuru hakkı yoktur. LMU ülkenin en çok rağbet gören üniversitelerinden birisi olduğu için genellikle 3,0 ve daha altındaki abitur notuna sahip öğrencileri kabul etmektedir. Bunun yanı sıra, eyaletin Eğitim Bakanlığının tespit ettiği ilgili alandaki öğretmen açığı da bölüm kontenjanlarının belirlenmesinde göz önünde bulundurulur.

Bir adayın abitur sahibi olması Ludwig Maximilians Üniversitesi'nde Almanca branş öğretmenliği eğitimi alması için tek başına yeterli olamaz. "Üniversitelerin yoğun talep gören bölümlerine sınırlı sayıda öğrenci almak için getirilmiş bir sistem" (Baki ve Bakioğlu Bektaş, 2016, s. 234) olarak tanımlanan "numerus clausus" isimli uygulama Gymnasium için Almanca Bölümünde de geçerlidir. Bu uygulamaya bağlı olarak Bölüm, belirleme ve değiştirme hakkı kendisinde saklı olan çeşitli kriterleri öğrenci kabul ederken göz önünde bulundurabilir.

Almanya'daki birçok üniversitenin aksine LMU'ya yapılan kayıt başvurularında, adayın abitur sertifikası edinme tarihinden itibaren ne kadar süre geçtiği belirli bir oranda dikkate alınır. Eğer adayların başarı düzeyleri arasında bir eşitlik söz konusu ise bekleme süresi fazla olan aday kabul edilir. Üniversiteye başvurular sadece internet üzerinden yapılabilmektedir (LMU Münchener Zentrum für Lehrerbildung, 2015).

Gymnasium için Almanca Bölümü kataloğunda, kayıt yaptıracak adayların taşıması gereken özellikler şu şekilde ifade edilmiştir (LMU Münchener Zentrum für Lehrerbildung, 2013, s. 1):

- Başlangıçtan bugüne kadar Alman dili ve edebiyatına ilgi duymak
- Alman dili ve edebiyatı alanındaki bilimsel çalışmaları yürütmeye hazır olmak
- Geniş bir tarih bilgisine sahip olmak (Sadece 1945 sonrası olmamalıdır.)
- Almanca yazılmış olan edebi eserleri okuma isteği dışında Antik Avrupa Dönemi'nden bugüne kadar gelen edebiyatla da ilgili olmak
- Avrupa'nın kültürel gelenekleriyle (Antik Çağ, Hristiyanlık, Yahudilik vs.) ilgilenmeye hazır olmak
- Almanca diline ait yazım ve imla kurallarına hâkim olmak
- Bilgiyi iletmeye istekli olmak
- Sabırlı ve metanetli olmak

- Öğrencilerin pedagojik sorumluluğunu almaya hazır olmak
- Farklı sosyal ve kültürel yapılara sahip; farklı yetenekler ve kapasitedeki insanlarla iyi ilişkiler kurabilmek
- Birinci Devlet Sınavı'na girinceye kadar Latince veya başka bir yabancı dilden B1 düzeyinde bir belgeye sahip olmak

Son maddede adı geçen belgenin yükseköğretim öncesinde edinilmesi, kabul sürecinde göz önünde bulundurulacak kriterlerden bir tanesidir. Ancak zorunluk arz eden bir durum değildir. Eğer söz konusu belge yükseköğretimden önce alınmamışsa, her iki uzmanlık alanındaki derslerin başarıyla geçilmesinden sonra girilen Birinci Devlet Sınavı'ndan önce bu şart mutlaka sağlanmalıdır.

Bölümdeki öğretim elemanlarından oluşan komisyon tarafından incelenen başvurular Eyalet Eğitim Bakanlığında gelen veriler ışığında değerlendirilirler. İleriki yıllara dönük öğretmen açığının yaklaşık olarak belirlenmesi ve bunun üniversitelerde yer alan öğretmenlik eğitimi bölümlerine bildirilmesi, istihdam yaratılması açısından son derece büyük önem taşır. Sonuç olarak, adayların başvurularının incelenmesinde komisyon tarafından göz önünde bulundurulacak noktalar şu şekilde sıralanabilir (Çakmakçı, 2017, s. 173):

- Adayın lise not ortalaması
- Adayın lise aşamasında ana dili ve edebiyat derslerindeki başarı düzeyi
- Abitur genel sınav notu
- Abitur-Almanca notu
- Yabancı dil bilgisi (en az Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nın B1 düzeyi)
- Adayın öğrencilik yıllarındaki çalışma deneyimleri

Yukarıda sıralanan kriterlere göre yapılan komisyon değerlendirmesinin sonuçları herhangi bir rakamsal ifade kullanılmaksızın "kabul" ya da "ret" şeklinde üniversitenin resmi internet sitesi üzerinden ilan edilir. LMU Gymnasium için Almanca Bölümünden kabul alan adaylar, kurum tarafından belirlenen son tarihe kadar bizzat başvuruda bulunarak kesin kayıtlarını yaptırmalıdır. Birden fazla üniversiteden kabul alan bir adayın hangi üniversiteye kesin kayıt yaptıracığı kendi inisiyatifindedir. LMU'da bir branş için kabul edilen öğrenci adayının, ikinci branş için ayrıca komisyon incelemesine tabi tutulmasına gerek duyulmaz.

2.2. Fransa’da Ana Dili Öğretmeni Yetiştiren Programlara Kabul Şartları

Almanya ya da İngiltere gibi ülkelere göre daha merkezi bir eğitim örgütlenmesine sahip olan Fransa’da, “kolej” adı verilen ortaokullarda ve liselerde Fransızca dil ve edebiyat derslerini vermekle yükümlü olacak öğretmenler aynı yüksek lisans programlarında yetiştirilirler. Öğretmenin ortaokul ya da lisede çalışma durumu, program tamamlandıktan sonra girilen “agregasyon” isimli sınav neticesinde belirlenir. Üniversitelerde akademik kariyer yapmayı düşünen adaylar da yine bu sınava girmeli ve istenilen başarı düzeyine ulaşmalıdır. Agregasyon sınavına girmeyen ya da girmesine rağmen gerekli başarıyı elde edemeyen adaylar, ortaokullarda görev yaparlar.

Almanya’dakine benzer bir şekilde Fransa’da da ana dili öğretmenliği eğitimi veren bir yükseköğretim kurumuna kayıt yaptırabilmek için öncelikli şart “bakalorya (baccalauréat)” adı verilen lise bitirme belgesini almış olmaktır. Yaklaşık bir hafta boyunca süren bakalorya sınavları ülke genelinde ve diğer ülkelerin Fransızca eğitimi yapan liselerinde gerçekleştirilir. Genellikle haziran ayı içerisinde yapılan bu sınavlara toplam katılım yıllık yarım milyon adayı bulmaktadır.

Bakalorya’nın birbirinden farklı üç türü vardır. Bu üç tür; “genel bakalorya (baccalauréat général)”, “teknolojik bakalorya (baccalauréat technologique)” ve “mesleki bakalorya (baccalauréat professionnel)” olarak adlandırılırlar. Üniversitede Fransızca branş öğretmenliği eğitimi almak için tercih edilmesi gereken bakalorya türü, edebiyat ve dilbilim alanlarını bünyesinde barındıran genel bakaloryadır. Saydı sözü edilen bu bakalorya türünü ele aldığı çalışmasında (2013, s. 328), diplomanın anadili yetkinliği, yabancı diller, sosyal bilimler ve fen bilimleri alanlarında öğretmen adaylarına üstünlük sağladığını ifade eder. Yine aynı çalışmada (s. 328), genel bakaloryanın L dizini (edebiyat ve dilbilim), S dizini (fen bilimleri) ve ES dizini (iktisadi ve toplumsal bilimler) olmak üzere üç farklı türünden söz edilmektedir. Buna bağlı olarak Fransızca branş öğretmenlerinin genel bakaloryanın L dizinine odaklanması gerekir.

Bakalorya L dizini, her yıl Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen tarihlerde, ağırlıkları birbirinden farklı olan şu dersleri kapsayacak şekilde yapılır (Çakmakcı, 2017, s.178):

- Fransız dili ve edebiyatı (yazılı + sözlü)
- Fizik, kimya, biyoloji (yazılı)
- Denetimli kişisel çalışma (sözlü)
- Felsefe (yazılı)
- Genel edebiyat (yazılı)

- Tarih ve coğrafya (yazılı)
- Yabancı dil (yazılı + sözlü)
- İkinci yabancı dil (yazılı)
- Beden eğitimi (yılsonu ortalaması)

Bu konuların yanı sıra öğrencilerin yükseköğretime başvuruda kendilerine avantaj sağlayacak uzmanlık alanları ve ilgi duydukları konulara göre seçebileceği opsiyonel alanlar bulunmaktadır. Öğrencilerin tamamından sınava girmekle yükümlü olmadıkları söz konusu alanlar ise şunlardır (Çakmakcı, 2017, s. 178):

- Üçüncü yabancı dil (sözlü)
- Hukuk ve çağdaş dünyada başlıca konular (sözlü)
- Latin ve Antik Yunan (yazılı)
- Matematik (yazılı)
- Dans, sanat, el sanatları, sinema, drama, görsel işitsel çalışmalar, sanat tarihi, tiyatro, müzik (yazılı + sözlü)
- Bölgesel dil (sözlü)

Bakalorya genel notu kapsam dâhilindeki testlerin ağırlıkları göz önüne alınarak hesaplanır ve 0-20 arasındaki bir rakamsal değer ile ifade edilir. Lise öğreniminin tamamlanabilmesi için bakalorya genel notu en az, %50 başarı anlamına gelen “10” olmalıdır.

Fransa’da Fransızca öğretmenliği yeterliliği almak isteyen öğrenciler, en az altı dönem süren lisans eğitimlerini tamamlayıp sonrasında dört dönemlik yüksek lisans programında öğrenim görmelidirler. Öğretmen adaylarını seçecekleri lisans programı konusunda sınırlayan bir yönetmelik bulunmamakla birlikte, söz konusu alanda uzmanlaşmak isteyen öğrenciler genellikle dil ya da edebiyatla alakalı programları tercih ederler. İncelemeye tabi tutulan Strasbourg Üniversitesinde Fransızca öğretmenliği için yeterlilik veren yüksek lisans programlarını tercih eden öğrencilerin çoğu Edebiyat, Dil ve Sanat Fakültesine bağlı olarak “Modern Edebiyat”, “Klasik Edebiyat” ve “Dilbilim” bölümlerinden bir tanesini tercih ederler. Üç bölümün müfredatında pek çok ortak ders bulunur ancak ağırlık verilen dersler bölüm adlarındaki farklılığa bağlı olarak farklılık gösterir.

Bu çalışmada, yukarıda adı geçen bölümlerden Modern Edebiyat incelemeye tabi tutulmuştur. Bölüme başvurular internet üzerinden gerçekleştirilir. Başvuruda oluşturulması gereken sanal dosyada ibraz edilmesi gereken belgeler: nüfus cüzdanı örneği, sağlık sigortası, lise transkripti ve bakalorya sonuç belgesidir.

Ludwig Maximillians Üniversitesinde olduğu gibi Strasbourg Üniversitesinde de öğretim elemanlarından oluşturulan jüriler öğrenci kabulü konusunda yetkilendirilmiştirlerdir. Sanal dosyaların incelenmesinden sonra, mülakata çağırılacak olan adaylara bilgilendirme yapılır. Kapsamı jüri tarafından belirlenen ve sözlü olarak yapılan mülakatta başarılı bulunan adaylar Modern Edebiyat Bölümü için kayıt yaptıırma hakkı elde ederler. Kesin kayıt için sanal dosyada yer alan belgelerin tamamının yazılı birer örneği kuruma ibraz edilmelidir.

Fransa genelinde lisans öğrenimlerini tamamlayan ve öğretmenlik yeterliliği elde etmek isteyen adaylar öğretmenlik ve eğitim yüksekokullarında (Ecole Supérieure de Professorat et de l'Education - ESPE) yüksek lisans yapmak zorundadırlar. Bu eğitim normal şartlarda dört dönem sürer. Strasbourg Üniversitesi Öğretmenlik ve Eğitim Yüksekokulunda hizmet veren "Formasyon ve Öğretmenlik Mesleđi Yüksek Lisansı" isimli programa lisans öğrenimini tamamlamış olan her aday başvuru yapma hakkına sahiptir. Ancak adayın kabul şartlarını sağlaması ve jüri tarafından yeterli bulunabilecek düzeyde alan bilgisine sahip olması beklenmektedir. Alan bilgisine odaklanmış olan lisans eğitim süreci aksine, yüksek lisans dönemleri eğitim bilimleri ve formasyon derslerine ağırlık verecek şekilde planlanmıştır.

Strasbourg Üniversitesi Öğretmenlik ve Eğitim Yüksekokuluna yapılan başvurular lisans başvurularına ile aynı şekilde gerçekleştirilir. Ancak hazırlanan sanal dosyalar lisans başvurularına nazaran daha kapsamlıdır. Önceki sanal dosyaya ek olarak, detaylı özgeçmiş ve adayın geleceğe yönelik mesleki amaçlarından söz ettiği bir yazının da internet üzerinden kuruma iletilmesi istenmektedir. Ayrıca aday, yabancı dil seviyesini gösteren bir belgeye sahipse, evrakın taratılmış bir örneğini sanal dosyasına eklemelidir.

Yüksek lisans mülakatları genellikle sözlü olarak yapılmakla birlikte, jüri gerekli gördüğu durumlarda adayların bir kısmını ya da tamamını yazılı sınava da tabi tutabilir. Değerlendirme sonuçları adaylara posta yoluyla gönderilir. Kabul edilen adaylardan sigorta kartı ve nüfus cüzdanı fotokopisi gibi bazı evraklar ile birlikte kayıtlarını yaptıırmaları istenir (akmakcı, 2017, s. 180).

Fransa'daki ana dili öğretmeni adayları, Almanya'daki uygulamaya benzer şekilde aynı dönem için birden fazla üniversitedeki yüksek lisans programlarına başvuruda bulunabilirler. Değerlendirme sonuçları konusunda bilgi sahibi olduktan sonra aday, kendisine en uygun olan üniversiteyi seçerek kayıt işlemini tamamlar ve öğretmenlik mesleğine kendisini hazırlayacak olan son aşamaya geçmiş olur.

2.3. İngiltere’de Ana Dili Öğretmeni Yetiştiren Programlara Kabul Şartları

İngiltere’de hizmet veren devlet okullarında öğretmenlik yapabilmek için “Nitelikli Öğretmenlik Sertifikası (Qualified Teacher Status - QTS)” adı verilen belgeye sahip olmak gereklidir. Bu belgenin verilmesi ve İngiltere’deki öğretmen yetiştiren programların sorumluluğu, üniversitelere aittir (Çakmakçı, 2017, s. 181). İngiltere’de alınan hizmet öncesi öğretmenlik eğitiminde kurumlar arasında önemli farklılıklar görülür. Ancak öğretmen yetiştiren tüm kurumlardaki ortak zemin, öğretmenlik uygulamalarının yapılması ve öğretmenlik alan derslerinin öğrencilere sunulmasıdır (Prospects, 2015).

Yukarıda sözü edilen ortak zeminde faaliyetlerini yürütmekte olan Manchester Üniversitesi İnsani Bilimler Fakültesi Çevre, Eğitim ve Gelişim Okulu bünyesinde yer alan Manchester Eğitim Enstitüsü (Manchester Institute of Education) 19. yüzyılın son çeyreğinden bu yana kesintisiz olarak hizmet sunmaktadır. Enstitü, ülkenin eğitim araştırmaları ve öğretmen yetiştirme alanlarındaki en köklü kurumlarından bir tanesidir. Verilen eğitimin kalitesi, ülkede resmi bir araştırma birimi olarak faaliyet gösteren Araştırma Mükemmellik Sistemi (Research Excellence Framework) tarafından, eğitim bilimleri alanında öğretim imkânı sunan 76 Birleşik Krallık üniversitesi içerisinde ikinci sırada gösterilmesiyle tasdik edilmiştir. (Çakmakçı, 2017, s. 181). Enstitü ayrıca, İngiltere’nin kuzeyinde lisans ve yüksek lisans düzeyinde öğretmenlik eğitimi veren en önde gelen kurum olarak kabul edilmektedir (University of Manchester, 2016a).

Bu çalışmanın kapsamı dâhilinde olan diğer yabancı ülkelerde olduğu gibi İngiltere’de de lise bitirme sertifikası elde etmek, yükseköğretime başvuru için öncelikli şart durumundadır. Öğrenciler on birinci sınıfta, son iki yılın müfredatından sorumlu oldukları İkinci Kademe Genel Sertifikası (General Certificate of Secondary Education - GCSE) alabilmek için sınavlara girmelidirler. On beş yaşını doldurmamış kişiler bu sınavlara katılamazlar. Katılım sağlayıp başarı elde eden adaylar on bir yıllık zorunlu eğitimlerini tamamlamanın yanı sıra, “A-Level” adı verilen yükseköğretim öncesi aşamaya da geçme imkânına sahip olurlar.

İngilizce öğretmeni yeterliliği almak isteyen adaylar, sözü edilen sınavdaki derslerin en az beş tanesinden %60 başarı elde ederek “C” notu almalıdır. (2016 yılında yapılan bir düzenleme ile “C” notu “9/4” şeklinde değiştirilmiştir.) Manchester Üniversitesi Manchester Eğitim Enstitüsü, başvuruda bulunan adayları, tüm GCSE sınavlarına girme konusunda zorunlu tutmaz. Ancak GCSE-İngilizce testinden en az “C (9/4)” notu alamayan bir adayın başvurusu kabul edilmez.

GCSE’de “İngilizce”nin dâhil olduğu beş dersten başarı elde eden adaylar, “a-level” adı verilen ve zorunlu eğitim kapsamında tutulmayan iki

yıl sürecek eğitimlerine başlarlar. Ülkemizdeki okul kademelerinde karşılığı olmayan bu süreç, lise ve üniversite arasında köprü vazifesi görmektedir. A-level programı yükseköğrenim görmek isteyen öğrenciler için üniversitede okuyacakları alanı ve dersleri tanımak açısından büyük önem taşımaktadır (Atec, 2016). Buna bağlı olarak öğrenciler, üniversitede eğitim almak istedikleri bölüme göre a-level sürecini şekillendirmelidirler. Bu şekillendirmenin esası, a-level ders yelpazesi arasından yükseköğrenim alınması düşünülen bölüme uygun dersleri seçmektir. Öğrenci, başvurmayı düşündüğü üniversitelerin giriş koşullarını inceleyip, a-level ders seçimini buna göre yapmalıdır (Çakmakcı, 2017, s. 182).

A-level seviyesine geçiş yapan öğrenciler, ilk yılda dört ikinci yılda ise üç adet ders seçmelidir. Ancak öğrenci dilediği takdirde bu sayıları artırma hakkına da sahiptir. A-level aşamasının en önemli fonksiyonu öğrenciyi yükseköğretim göreceği alana hazırlamasıdır. O nedenle seçilecek olan derslerin adayın eğitim almak istediği yükseköğretim programı ile ilgili olması gerekmektedir.

Üniversiteler a-level aşamasındaki başarı düzeyini de kabul koşullarına dâhil edebilirler. Örneğin Manchester Eğitim Enstitüsü bünyesinde hizmet veren Eğitim için İngiliz Dili Bölümü, başvuruda bulunan adaylardan a-levelin ikinci yılında alınan üç dersin en az “B” notu ile tamamlanmış olmalarını bekler.

Sözü edilen bölüm için a-levelda özel bir dersin seçilmesi konusunda herhangi bir ön koşul belirlenmemiştir. Ancak modern ve klasik İngiliz dili, psikoloji ve iletişim becerileri derslerini seçmenin adaylara avantaj sağlayacağı bölüm kataloğunda (University of Manchester, 2016a) ifade edilmektedir. Alanla ilgili olmayan a-level derslerinin seçilmesi, aday açısından bir olumsuzluk ortaya çıkartmaz, ancak elde edilen başarı başvuruda jüri tarafından göz önünde bulundurulmaz.

Manchester Üniversitesi Eğitim için İngiliz Dili Bölümünde eğitim alarak İngilizce öğretmeni unvanı almak isteyen öğrenciler, a-level eğitimlerinin ikinci yılında en geç 15 Ocak tarihine kadar “UCAS (Universities and Colleges Admissions Service)” adı verilen sistem üzerinden başvurularını gerçekleştirmelidirler. Başvurular on yılı aşkın süredir tamamen internet üzerinden yapılır.

UCAS sistemi üzerinden yapılacak olan başvurularda adayların kendileri hakkında son derece kapsamlı bir bilgi formunu doldurması gerekmektedir. Bu formun içeriğinde adaya ait kişisel bilgiler, adayın yeterlilikleri, adli sicil kaydı, varsa iş deneyimi bilgileri, ulusal kimliği ve etnik orijini ile finansal düzeyi hakkında bilgilere mutlaka yer verilmelidir. Ayrıca adaylar, engelli olma durumu gibi bireysel sınırlılıklarını ve kişisel isteklerini de yine bu form içerisinde bildirmelidirler. Bunun yanı sıra adayın ilgi alanları, başvuruda buldukları bilim dalıyla ilgili düşünceleri, konuyla

ilgili öz değerlendirmeleri ve yükseköğretim sürecine karşı yaklaşımlarını en fazla 4000 karakter ya da 47 satır ile ifade edebilecekleri bir diğer formun da doldurulması gerekmektedir (Çakmakçı, 2017, s. 183-184).

UCAS, kendi sisteminde bulunan üniversitelere her yıl mart ayının sonuna kadar kabul edecekleri öğrencileri bildirmeleri konusunda istekte bulunur. Mart ayı sonuna kadar üniversiteler akademik kadroları ile oluşturdukları komisyonlar vasıtasıyla tüm başvuruları değerlendirmek ve kabul durumuna karar vermekle yükümlüdürler. Sonuçlar UCAS tarafından nisan ayı içerisinde adaylara gönderilir. Jüri tarafından başvuru dosyaları yeterli görülen adaylar mülakat için üniversitelere çağırılırlar. Bölüme kayıt hakkı elde edebilmek için mülakat jürisinin adayı yeterli görmesi gerekmektedir.

Almanya ve Fransa'daki uygulamaların aksine, İngiltere'de öğretmen adaylarının lisans ve yüksek lisans eğitimleri genel olarak aynı akademik birimlerde yürütülür. Buna bağlı olarak Manchester Üniversitesinden İngilizce öğretmenliği diploması elde etmek isteyen adaylar, Manchester Eğitim Enstitüsü bünyesinde hizmet veren "İngilizce Öğretmeni Eğitimi Yüksek Lisansı (PGCE English)" isimli programda en az iki dönem eğitim almaldırlar. Bu programı tanıtan katalogda (University of Manchester 2016b) başvuruda bulunacak olanlar için giriş koşullarına yer verilmiştir. Kataloğa göre; söz konusu yüksek lisans programına başvuracak olan adayların, ders içeriğinin en az %50'si İngiliz edebiyatı, dili ya da dilbilimini içerecek bir lisans programından en az "ikinci sınıf alt kısım onur derecesi" ile mezun olmaları gerekmektedir. Bu kural nedeniyle Ludwig Maximillians ve Strasbourg Üniversitelerinde görülen herhangi bir lisans programından mezun olan adayların öğretmenlik yüksek lisans programlarına başvurabilme hakkının Manchester Üniversitesinde engellenmiş olduğu anlaşılmaktadır.

İngiliz yükseköğretim sisteminde diploma dereceleri ve bu derecelerin rakamsal karşılıkları şu şekilde sıralanır (Çakmakçı, 2017, s. 187):

- Birinci sınıf onur derecesi (first class honours degree) (3.67 – 4.00)
- İkinci sınıf üst kısım onur derecesi (upper division second class honours degree) (3.33 – 3.66)
- İkinci sınıf alt kısım onur derecesi (lower division second class honours degree) (3.00 – 3.32)
- Üçüncü sınıf onur derecesi (third class honours degree) (2.50 – 2.99)
- Sıradan derece (ordinary degree) (2.00 – 2.49)

Yukarıda dile getirilen kuraldan ve rakamsal ifadelerden hareketle, İngilizce Öğretmeni Eğitimi Yüksek Lisans Programına başvuruda bulunacak adayların, lisans ortalamalarının en az 4 üzerinden 2.50 olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Manchester Üniversitesinde yüksek lisans başvuruları, tıpkı lisans programları için yapılanlara benzer şekilde “UCAS” sistemi üzerinden gerçekleştirilir. İngilizce Öğretmeni Eğitimi Yüksek Lisans Programı için yılda ortalama 400 başvuru yapılmaktadır. Kayıt hakkı elde eden öğrenci sayısı ise genellikle 30 civarında olur. Bu da yapılan her 13-14 başvurudan bir tanesinin kabul edildiği anlamına gelir (akmakcı, 2017, s. 187).

İngilizce öğretmeni adaylarının kayıt hakkı elde edebilmeleri için UCAS sistemi üzerinden sanal dosya vasıtasıyla yapılan başvurunun kabulü tek başına yeterli görülmemektedir. Sanal dosyaları jüri tarafından kabul edilen adaylar, mülakat için çağırılırlar. Yapılan mülakat şu etkinlikleri içerir (University of Manchester, 2016c):

- Adayın kendini tanıtan bir konuşma yapması
- Edinilmiş niteliklerin (belgelerin ve sertifikaların) kontrol edilmesi
- Öğretmenlik mesleğine uygunluk ve mesleğe olan ilginin tespiti
- Örnek ders sunumu
- Konu alanıyla ilgili soruların adaya yöneltilmesi
- Adayın eğitimle ilgili güncel konulara olan hâkimiyetinin ölçülmesi

Yine İngilizce de dâhil olmak üzere branş öğretmenliği konusunda lisansüstü eğitime başlamak isteyen adayların üzerinde önemle durmaları gereken bir diğer konu da “Profesyonel Yetenekler Testleri” (Professional Skills Tests) olarak adlandırılan merkezî nitelikli sınavlardır. Bu sınavlar yüksek lisans programlarına girişte zorunlu bir ön koşul olarak kabul edilmeseler de, öğretmen adaylarının jüri tarafından tercih edilmeleri konusunda avantaj sağlarlar (University of Manchester, 2016d).

Adaylar jüri tarafından yeterli görülmeleri durumunda profesyonel yetenek testlerini geçmemiş olmalarına rağmen yüksek lisans eğitimlerine başlarlar ancak bu sınavı vermeden QTS (Nitelikli Öğretmen Statüsü) alamazlar. Bir öğrenciye verilen sınav hakkı üçtür. Üç seferde de başarılı olamayan adaylar sınava girme hakkını kaybederler. Ayrıca bir başarısız deneme sonucunda diğer sınava giriş için en az 24 ay beklenmesi gerekmektedir. Sınavlar bilgisayar üzerinden ve ülke geneline yayılmış olan test merkezlerinde yapılırlar (akmakcı, 2017, s. 188).

Söz konusu sınavın yapısından bahseden bir kaynakta, sınavın öğretmenlik formasyonu eğitime başlamadan önce geçilmesi konusunda tavsiyede bulunulmakta ve konuyla ilgili şu bilgiler verilmektedir. (Department of Education, 2016a): “Aday öğretmenler için yapılan profesyonel yetenek testleri, öğretmen adaylarının alan bilgisine yönelik olmayıp; mesleklerinin gereği olan profesyonel davranış ve beceriler

konusundaki yatkınlık düzeylerini ölçmeye yöneliktir. Matematiksel beceri ve okuryazarlık düzeyi gibi unsurlar bu sınavların odak noktasındadır.”

Sınavın içeriğiyle ilgili diğer bilgiler ise şu şekildedir (Department of Education, 2016b):

- 45 dakika süresi olan okuryazarlık sınavı, İngiliz ulusal müfredatı ya da bu müfredatın nasıl öğretileceği konularını kapsamaz ve dört farklı aşamadan oluşur. Bu aşamalar imla (işitsel olarak yapılır), noktalama, dilbilgisi ve anlamadır.
- Matematiksel beceri sınavı ise iki farklı aşamaya ayrılmıştır. Bu iki aşamanın her biri için verilen süre yirmi dört dakikadır ve testler yirmi sekizer sorudan oluşur. Birinci bölüm zihinsel aritmetiğe odaklanırken, ikinci bölüm yazılı aritmetik ile ilgilidir. Bu bölümde adayların dört işlem, yüzde hesabı, zaman problemleri gibi temel hesaplama bilgilerini yansıtılmaları beklenir.

2.4. Türkiye’de Ana Dili Öğretmeni Yetiştiren Programlara Kabul Şartları

Merkezi odaklı eğitim yapısı ile Avrupa Birliği ülkelerinin büyük çoğunluğundan ayrılan Türkiye’de, üniversitelerdeki öğretmen yetiştirme programlarına girişin öncelikli şartı lise ve dengi bir okulda mezun olmaktır. Eğitim sisteminin yapısı gereği, programların kabul koşullarının üniversiteler arasında büyük farklılıklar göstermesi söz konusu değildir.

Liselerden mezun olan öğrenciler, Türkçe öğretmenliği yeterliliği elde etmek için Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan sınavlara girmek ve bu sınavlardan eğitim almayı düşündükleri bölüme giriş için gerekli olan puanı almalıdırlar. Çalışma kapsamındaki diğer ülkelerden farklı olarak bölüm kontenjanları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenir.

Yukarıda sözü edilen merkezi nitelikteki sınavların ilki her yıl mart ayında yapılan Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS), diğeri ise haziran ayındaki Lisans Yerleştirme Sınavıdır (LYS). İlk sınav olan YGS Türkçe, sosyal bilimler, temel matematik ve fen bilimleri testlerini kapsar. Bu testlerin içeriği lise müfredatında yer alan konulardan oluşur. Türkçe öğretmenliği yeterliliği elde etmek isteyen bir aday öncelikle bu sınavın altı farklı puan türünün en az birinden 180 ya da üzerinde bir puan almalı ve bu sayede LYS’ye giriş hakkı elde etmelidir.

LYS, beş ayrı oturumda yapılır. Adayların bu oturumların en az iki tanesine katılma zorunluluğu bulunur. Adayın, yükseköğrenim alacağı bölüme göre katılım sağlayacağı LYS oturumlarını seçme hakkı vardır.

YGS ve LYS'nin başvuru ve sonuç görüntüleme işlemlerinin yanı sıra, bölüm tercihleri de ÖSYM AIS adı verilen sistem aracılığıyla internet üzerinden gerçekleştirilir.

Öğrencilerin her iki sınavın sonucuna bağlı olarak ortaya çıkan genel puanlarının hesaplanmasında YGS ve LYS'den alınan puanların yanı sıra öğrencilerin derslerde elde ettikleri başarıları düzeyine göre hesaplanan ortaöğretim başarı puanının da etkisi vardır. Ortaöğretim başarı puanı "500'lü sistem" adı verilen bir yolla hesaplanır ve ders başarılarına göre öğrenciler 500 üzerinden puanlandırılırlar. Eğitim fakültelerini tercih eden Anadolu öğretmen lisesi mezunu adaylar haricinde, diğer öğrencilerin 500'lü sistemden aldıkları puanın %12'si alınarak yükseköğretime girişte kullanılacak genel puana yansıtılır. Bu durumda ortaöğretim başarı puanı 60 puana kadar değerlendirmeyi etkilemektedir. Anadolu öğretmen liselerinden mezun olan adaylar ise ana dili ve coğrafya, felsefe, görme engelliler, işitme engelliler, okul öncesi, tarih, üstün zekâlılar, Türk dili ve edebiyatı, zihinsel engelliler ve sınıf öğretmenliği eğitimi veren programları tercih ettikleri durumunda ortaöğretim başarı puanında % 6 düzeyinde avantaj elde ederler. Söz konusu sebepten ötürü 500'lü sistemden aldıkları puanın %18'i değerlendirmeye katılır. Bu durumda ortaöğretim not ortalaması 5,00 olan bir Anadolu öğretmen lisesi mezunu aday, 90 puana kadar ortaöğretim başarı puanı kazanabilmektedir (Çakmakcı, 2017, s. 191-192).

Türkçe eğitimi bölümlerine kabul aşamasında dikkate alınan puan türü olan "Türkçe-Sosyal 2"nin hesaplanmasında kullanılan test ağırlıkları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Türkçe-Sosyal 2 Puanı Hesaplanırken Kullanılan Testlerin Ağırlıkları

Sınav / Test	Ağırlık	Sınav / Test	Ağırlık
YGS Türkçe	% 18	LYS Türk Dili ve Edebiyatı	% 25
YGS Matematik	% 6	LYS Coğrafya 1	% 5
YGS Sosya Bilgiler	% 11	LYS Tarih	% 15
YGS Fen Bilimleri	% 5	LYS Coğrafya 2	% 5
		LYS Felsefe Grubu	%10

Türkçe Sosyal 2 türündeki puanları Tablo 1'de verilen test ağırlıklarına göre hesaplanan adaylar, bu puanın yeterli düzeyde olması durumunda Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ana dili öğretmenliği eğitimi almak istedikleri üniversiteyi seçerek kayıtlarını yaptırırlar.

2.5. Araştırma Kapsamındaki Ülkelerin Ana Dili Öğretmeni Yetiştirme Programlarına Kabul Şartları Bakımından Karşılaştırılması

Bu çalışmada incelenen ülkelerdeki ana dili öğretmeni yetiştiren programlara kabul şartları nicelik bakımından kıyaslandığında, Türkiye'deki kurumların diğer ülkelere nazaran daha az kabul şartı talep ettikleri görülmektedir. İncelenen Avrupa Birliği ülkelerinin zorunlu tuttıkları kabul şartları Tablo 2'de verilmiştir. Bunun yanı sıra kapsam dâhilindeki söz konusu ülkelerde zorunlu şartların dışında, yabancı dil bilgisi ve çalışma deneyimleri gibi birtakım unsurların da jüriler tarafından göz önünde bulundurulduğu unutulmamalıdır.

Tablo 2 incelendiğinde Almanya, Fransa ve İngiltere'deki kabul koşullarının birbirine oldukça benzediği görülmektedir. Üç ülkede de bölümlerde kadrolu olarak görev yapan öğretim elemanlarından oluşan değerlendirme jürilerinin varlığı söz konusudur. Öğretim elemanlarına mülakatın içeriğini düzenleme ve kabul edilecek adayların seçimi konusunda tam bir özerklik sağlanmış durumdadır. Bu jüriler merkezi nitelikteki lise bitirme sınavlarındaki genel başarı düzeyinin yanı sıra, adayların dil ve edebiyat testlerindeki doğru cevap sayısına da büyük önem verirler. Ayrıca yine her üç ülkede de gerek lisans gerekse yüksek lisans programlarına yapılan başvurularda kapsamlı sanal dosyaların hazırlanması bir gerekliliktir.

Türkiye'de ise ana dili öğretmeni yetiştiren kurumlar için gerekli görülen kabul şartları sadece lise diploması ve merkezi nitelikli sınavlarla sınırlı kalmış durumdadır. Oysa öğretmenlik, hizmet öncesi eğitimde yapılan hataların ağır sonuçlar doğurabileceği bir meslektir. Bu nedenle hizmet öncesi eğitim kurumlarına kabul edilecek olan öğrencilerin seçiminde son derece özenli davranmak gerekir. İnsan farklılıklarının doğal bir sonucu olarak her birey öğretmen olma özellikleri taşımayabilir. Öğretmenlik belirli kişilik özelliklerine, demokratik ve insani değerlere sahip olmayı gerektirir. Buna bağlı olarak, öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci alırken bilginin yanı sıra mesleki kişilik özelliklerinin ve çeşitli niteliklerin arandığı özel eleme yöntemleri kullanılması şarttır. Bu sınavlar sayesinde öğretmen yetiştirme kurumları arasında doğacak rekabet ortamı kaliteyi de arttıracaktır. Ayrıca günümüzde kullanılan sistem nedeniyle, Türkçe eğitimi bölümlerine gelen öğrenciler merkezi sınavlardan yüksek puan almış olsalar bile; genelde okuma alışkanlığı, dinleme, sözlü ve yazılı anlama-anlatma gibi beceri alanlarında yetersizdirler. (Celep, 2004, s. 39; Kavcar, 2002, s. 12; Saçlı, 2005, s. 192).

Tablo 2: Araştırma Kapsamındaki Avrupa Birliği Ülkelerde Ana Dili Öğretmeni Yetiştiren Programlara Kabul Şartları

Ülke	Seviye	Kabul Şartları
Almanya	Lisans	1. Lise diploması 2. Abitur sınavlarında gerekli görülen başarı şartlarının sağlanması 3. Sanal başvuru dosyasının hazırlanması
Fransa	Lisans	1. Lise diploması 2. Bakalorya sınavlarında gerekli görülen başarı şartlarının sağlanması 3. Sanal başvuru dosyasının hazırlanması 4. Bireysel mülakat
	Yüksek Lisans	1. Lisans diploması 2. Lisans öğrenimi sürecinde gerekli görülen başarı şartlarının sağlanması 3. Bireysel mülakat 4. Yazılı sınav
İngiltere	Lisans	1. İkinci seviye ortaöğretim genel sertifikası (GCSE) 2. A-level sınavları 3. Sanal başvuru dosyasının hazırlanması 4. Bireysel mülakat
	Yüksek Lisans	1. Ders içeriğinin %50'si İngiliz edebiyatı, İngiliz dili ve dilbilimi olan bir lisans programından en az 4.0 üzerinden 3.0 ortalama ile mezun olmak 2. Sanal başvuru dosyası 3. Bireysel mülakat 4. Örnek ders sunumu

Kişilik özellikleri, demokratik ve insani değerlere sahip olma özelliğinin yanı sıra bazı fiziksel özellikler de öğretmenlik mesleğinin yürütülebilmesi açısından önem arz eder. Örneğin bireyin ses organlarında var olan problemler konuşma sürecini olumsuz etkileyebilecek boyutlara gelmesine rağmen, bu ve benzeri fiziksel sorunlar öğrencilerin, öğretmen adayları olarak fakülterle kabulüne engel olmamaktadır. Bu durumun doğal sonucu olarak adayın meslek yaşantısına başladığında ders içinde ve dışında pek çok sorunla karşılaşması kaçınılmaz olacaktır (Çakmakcı, 2017, s. 193).

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Avrupa Birliği standartlarını her alanda yakalamak için çalışmalarına ve reformlara hız veren ülkelerden birisi olan Türkiye’de ana dili de dâhil olmak üzere öğretmen yetiştiren yükseköğretim programlarının büyük çoğunluğunda öğrenci niteliğinden kaynaklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ana dili öğretmeni yetiştiren yeni üniversitelerin kurulması, mevcut Türkçe eğitimi bölümlerinin fiziksel imkânlarının iyileştirilmesi, öğretim elemanı kadrolarındaki eksikliğin azaltılması ve modern çağın gereksinimlerine

uygun şekilde güncellenmiş müfredatların hazırlanması gibi umut verici girişimler, mutlak suretle alana ilgi duyan ve başarılı öğrencilerin ana dili öğretmenliği bölümlerine yönlendirilmeleri ile desteklenmelidir. Çünkü bir eğitim sürecinin başarısı personel, müfredat, fiziksel olanaklar ve öğrenci niteliklerinin tümünün seviyesine bağlı olarak değişiklik gösterir. Kabul şartlarının Avrupa Birliği ülkelerindeki düzeye çıkartılması daha nitelikli öğrencilerin bölümlere kayıt yaptırma ihtimalini arttıracaktır.

Çalışmadan elde edilen veriler ışığında ülkemizde ana dili öğretmenliği bölümlerine kabul koşulları bakımından şu öneriler getirilebilir:

1. Türkçe öğretmenliği de dâhil olmak üzere tüm öğretmen yetiştiren bölümler için ÖSYM'nin merkezi nitelikli sınavlarına ek olarak eğitim fakültelerinin düzenleyeceği sınavlara ihtiyaç vardır. Türkçe eğitimi bölümleri için yapılacak olan sınavlarda, adayların mesleğe uygunluk, alana ilgi ve dört temel dil becerisinin etkin kullanımı gibi çeşitli özellikleri ölçülmelidir.
2. Bölüme kabul sınavları, alanda uzman akademisyenlerden kurulan jüriler tarafından gerçekleştirilmelidir. Bu jüriler oluşturulurken akademisyenlerin yanı sıra mesleki deneyimi yüksek öğretmenlerden de istifade edilebilir.
3. Türkçe eğitimi bölümleri için sabit kontenjan uygulamasına son verilmelidir. Bunun yerine bölüme kabul için temel kriter jurinin adayı yeterli görmesi olarak belirlenmelidir.
4. İstihdam olanaklarının kolaylaştırılması başarılı öğrencilerin Türkçe öğretmenliği mesleğini seçme olasılığını arttıracaktır. Bu yüzden bölümlere kabul edilecek öğrencilerin sayısı belirlenirken Milli Eğitim Bakanlığının ileriki yıllar için beklediği öğretmen açığına dair veriler göz önünde bulundurulmalıdır.
5. Bölüm jürilerine mülakatın içeriğini belirli bir oranda belirleme ve karar verme konusunda özerklik tanınmalıdır. Jüri üyeleri üzerinde baskıya neden olabilecek ortamların oluşmasına izin verilmemelidir.
6. Jüriler adayın merkezi sınavlarda elde ettiği başarı düzeyi kadar, lise eğitimleri sırasında Türkçe ve edebiyat testlerinde göstermiş oldukları performansa da odaklanmalıdır. Hatta bu testlerde belirli bir başarı düzeyine ulaşılması, bölüme giriş başvurusu yapma konusunda bir sınırlama olarak kullanılabilir. Bunun yanı sıra, merkezi sınavlardaki genel puan için de taban sınırı getirilebilir. Ancak Türkçe ve edebiyat konusundaki başarı, genel puandan daha önemli bir kriter olarak kullanılmalıdır.

7. Gerekli görülen durumlarda, jüri üyelerinin adayın lisede öğretmenliğini yapan kişilere ulaşarak görüş alabilmeleri için gerekli olan imkânlar sağlanmalıdır.
8. Bölümlere öğrenci kabulü aşamasında başvuru, bilgilendirme ve rehberlik gibi süreçlerin yürütülebilmesi için üniversitelerin internet siteleri içerisinde uygun sanal ortamlar oluşturulmalıdır.
9. Adaylara, mümkün olduğunca çok üniversiteye başvurmaları ve kabul edildikleri kurumlar arasından kendilerine en uygun olanını seçmeleri konusunda imkân sağlanmalıdır. Bu da mülakat tarihlerinin belirlenmesi aşamasında üniversitelerin birbirleri ile koordineli şekilde çalışması gerekliliğini doğurmaktadır.
10. Kabul koşullarının yanı sıra, okul deneyimi ve uygulama dersleri, müfredat ve ölçme-değerlendirme gibi konularda öğretmen yetiştiren programların ihtiyaca göre düzenlenmesi konusunda uzmanlara fikir verebilecek karşılaştırmalı eğitim çalışmaları Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ve Türkiye Bilimsel-Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) gibi kurumlar tarafından desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Atec (2016). GCSE ve A-Level Eğitimi. *14 Temmuz 2016*, www.atec.com.tr/ gcse-a-level-ib-egitimi.asp.
- Baki, A. ve Bektaş Baki, B. (2016). Türkiye ve Almanya'nın Ortaokul Matematik Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 7 (1), 229-258.
- Celep, C. (2004). Meslek Olarak Öğretmenlik. C. Celep, (Ed.), *Meslek Olarak Öğretmenlik içinde* (23-50). Ankara: Anı.
- Çakmakcı, C. C. (2017). *Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerden İngiltere, Almanya, Fransa ve Finlandiya ile Türkiye'deki Ana Dili Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, N ve Çakmakcı, C. C. (2017). Türkiye ve Finlandiya'da Ana Dili Öğretmeni Yetiştiren Programların Kabul Şartları Bakımından Karşılaştırılması. I. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulmuştur. (11-14 Mayıs, Antalya).
- Department of Education (2016a). Professional Skill Tests. Retrieved Semtember, 09, 2016 from <http://sta.education.gov.uk>.
- Department of Education (2016b). Test Content. Retrieved Semtember, 09, 2016, from <http://sta.education.gov.uk/professional-skills-tests/numeracy-skills-tests>.
- European Commision (2006). Special Eurobarometer 243: Europeans and Their Languages. Retrieved Semtember, 01, 2016 from

- http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme. *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35 (1-2), 1-14.
- Ludwig Maximilians Universität Münchener Zentrum für Lehrerbildung (2015). Lehramt Gymnasium. Retrieved March, 04, 2016, from http://www.uni.muenchen.de/studium/studienangebot/studiengaenge/faecherkombi_lehramt/lehramt_gymnasium/lehramt_gymnasium.pdf.
- Prospects (2015). Routes into Teaching. Retrieved July, 11, 2016 from <https://www.prospects.ac.uk/postgraduate-study/teacher-training/routes-into-teaching>.
- Saçlı, Ö. A. (2005). Alan Öğretmeni Yetiştirilmesi ve İstihdamı İçin Yeni Bir Model. Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu'nda sunulmuştur (22-24 Eylül, Ankara).
- Saydı, T. (2013). Fransa'da Öğretmen Yetiştirme Alanında Yükseköğretim Reformu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 327-343.
- Shanghai Jiao Tong University (2012). Academic Ranking of World Universities. Retrieved July, 11, 2016 from <http://www.shanghairanking.com/ARWU2012.html>.
- University of Manchester (2016a). About the Manchester Institute of Education. Retrieved June, 13, 2016 from <http://www.seed.manchester.ac.uk/education/about>.
- University of Manchester (2016b). PGCE Secondary English Entry Requirements. Retrieved July, 09, 2016 from <http://www.seed.manchester.ac.uk/study/taught-masters/courses/list/pgce-secondary-english/?pg=3>.
- University of Manchester (2016c). Application and Interview Process. Retrieved July, 21, 2016 from www.seed.manchester.ac.uk/education/study/pgce/applications.
- University of Manchester (2016d). PGCE Secondary English Application and Selection. Retrieved July, 21, 2016 from <http://www.manchester.ac.uk/study/masters/courses/list/02853/pgce-secondary-english/application-and-selection/#course-profile>.